

<http://dx.doi.org/10.16926/cd.2024.01.12>

EWELINA MIKA-ZAŁÓG

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

<https://orcid.org/0000-0001-8708-892X>

AUTORSKI PRZEGLĄD WYDAWNICZY

Beata Michalec, *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939*, red. Tadeusz Skoczek, Wydawnictwo Naukowe Muzeum Niepodległości, Warszawa 2023. To cenna monografia wydana w roku Stefana Starzyńskiego – z racji 130 rocznicy urodzin słynnego prezydenta Warszawy. Książka opublikowana w serii Biblioteka Kwartalnika „Niepodległość i Pamięć” zawiera obraz konsekwentnej pracy włodarza stolicy, jego licznych inwestycji podejmowanych na rzecz modernizacji oraz europeizacji stolicy. Bohaterem książki jest Starzyński – zapobiegliwy „gospodarz”, dzięki któremu miasto zmieniało swoje oblicze.

***Stefan Grabiński: wokół twórczości: eseje – wywiady – recenzje*, oprac. Krzysztof Grudnik, Wydawnictwo IX, Kraków 2023.** To książka ważna – owoc wieloletnich badań i pracy edytorskiej Krzysztofa Grudnika – w trzech częściach gromadząca: teksty teoretycznoliterackie i krytycznoliterackie autorstwa Stefana Grabińskiego oraz jego miniatury poetyckie, poza tym przedruki wywiadów z pisarzem i omówienia jego twórczości, jak również wspomnienia o nim twórców takich jak: Karol Irzykowski, Jan Lechoń, Jan Parandowski, Tadeusz Żeleński czy Jerzy Eugeniusz Płomieński.

Bruno Schulz, *Księga obrazów*, wyd. 3 zmienione, zebrał, opracował, komentarzami opatrzył J. Ficowski, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2023. To już trzecia edycja książki jednego z najznamienszych znawców Brunona Schulza, w tym druga przygotowana przez wydawnictwo słowo/obraz terytoria. Publikacja zawiera 5 zasadniczych części, w których badacz grupuje dzieła plastyczne Schulza (grafiki, ilustracje, rysunki), tytułując je: *Ilustracje do własnych utworów, Autoportrety i portrety, Rycina i litera, Kobieta – idol i władczyni, Żydzi oraz sceny przy stole i w powozach*. Każda z nich została odrębnie przez Ficowskiego skomentowana.

Magdalena Ambroziewicz, *Poza krąg Kwadrygi: światopogląd Władysława Sebyły i Lucjana Szenwalda, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2023.* Niebywale ważne, blisko pięciusetstronicowe studium literaturoznawcze poświęcone poezji Lucjana Szenwalda i Władysława Sebyły, w którym autorka dokonuje błyskotliwej interpretacji, ale też diagnozy problemów, ujawniających się w poezji autora *Młynów* oraz twórcy *Kuchni mojej matki*, i stanowiących rdzeń ich poetyckiego światopoglądu. Po nakreśleniu miejsca Kwadrygi na historycznokulturowej mapie literatury Autorka prezentuje historię twórczości i recepcji obu poetów, po czym równolegle analizuje ich utwory, począwszy od dwóch ważnych figur definiujących ich wyobraźnię poetycką: Boga Ojca – u Sebyły, i Matki Natury – u Szenwalda, i określających poglądy, które Autorce wydają się bliskie postsekularyzmowi (Władysław Sebyła) oraz posthumanizmowi (Lucjan Szenwald).

Tadeusz Sobolewski, *Człowiek Miron: prywatny portret Białoszewskiego, Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2023.* To nowe wydanie książki Tadeusza Sobolewskiego (pierwodruk – 2012 rok) portretującej postać Mirona Białoszewskiego – „pisarza osobnego”, jak o nim mawiała Maria Janion. „*Outsider i everyman. Piewca zwyczajności, który teatralizował rzeczywistość*” – czytamy na okładce. Jaki był na co dzień? Autor zagłębia do prywatnego świata autora *Obrotów rzeczy* i odkrywa przed czytelnikiem niebanalność jego osobowości.

Odtwarzanie Reduty 1919–1924, praca zespołowa pod red. nauk. Andrzeja Kruczyńskiego, Muzeum Teatralne, Teatr Wielki, Opera Narodowa, Warszawa 2023. To monografia wpisująca się w szereg działań Muzeum Teatralnego, Teatru Wielkiego, Opery Narodowej, we współpracy z Akademią Teatralną, organizowanych w setną rocznicę powstania Teatru Reduta Juliusza Osterwy. Jednym z nich był cykl teatralizowanych czytań sześciu sztuk, wystawionych w pierwszym okresie funkcjonowania Reduty, tj. od listopada 1919 do maja 1924 roku, w Salach Redutowych Teatru Wielkiego w Warszawie. Były to: *Uciekła mi przepióreczka* i *Ponad śnieg* Stefana Żeromskiego, *W małym domku* Tadeusza Rittnera, *Czupurek* Benedykta Hertza, *Papierowy kochanek* Jerzego Szaniawskiego, *Pastorałka* Leona Schillera. Odczytywanie sztuk „w stulecie Reduty” odbywało się, wedle tradycji, w Salach Redutowych Teatru Wielkiego, gdzie obecnie pracuje Muzeum Teatralne, i każdorazowo poprzedzało je naukowe wprowadzenie. Książka gromadzi owe studia wprowadzające i tym samym podkreśla wagę wciąż żywego dorobku teatralnego wczesnego okresu Reduty.

Robert Papieski, *Oblicza Iwaszkiewicza, Wydawnictwo Akademickie Sedno, Warszawa 2023.* Książka jest zbiorem esejów na temat twórczości i meandrow biografii autora *Oktostychów*. Część eseistyczną uzupełnia aneks zawierający fragmenty twórczości Jarosława Iwaszkiewicza, przedruki jego tekstów biogra-

ficznych, listów do niego adresowanych czy tekstów mu poświęconych. Autor – eseista i tłumacz, jak również edytor *Dzienników* Iwaszkiewicza i jego korespondencji, po raz kolejny daje poprzez ten tom wyraz swojej fascynacji „Starym poetą” ze Stawiska.

Mariusz Jochemczyk, Józef Olejniczak, Miłosz Piotrowiak, *Myśleć Kafką: teksty i konteksty*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2023. To zbiór esejów wydanych nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego, w serii: *Oikos*. Komparatystyka Literacka i Kulturowa, pogłębiających interpretację wybranych utworów Franza Kafki: esejów – jak piszą autorzy tomu – będących nie tyle efektem konkluzywnej i skończonej egzegezy, ile świadectwem prób odczytania dzieła Kafki, „przybliżania się” do niego, „krążeniem wokół”, „prób osławiania” [z opisu książki – E.M.-Z.], słowem: „myślenia Kafką”, oscylowania wokół tematów takich jak: pacyfizm i stosunek do wojny, transformacje, metamorfozy czy doświadczenie somatyczne.

Anna Kaszuba-Dębska, *Przybyszewska/Pająkówna. Głuchy krzyk. Portret podwójny*, Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2023. Pozycja ta zainteresuje z pewnością nie tylko miłośników literatury dokumentu osobistego, ale także literaturoznawców. Książka Anny Kaszuby-Dębskiej, prezentująca niełatwą drogę życiową Anieli Pająkówny i Stanisławy Przybyszewskiej, to nie tylko wnikliwa i rzetelnie udokumentowana historia matki i córki pokazująca ich drogi życiowe oraz wybory, samotne macierzyństwo i trudną relację córki z ojcem. To także opowieść o kształtowaniu się kobiecej tożsamości.

Nadzieja Bąkowska, *Metafikcja komiczna i komizm metafikcyjny w dramatach Luigi Pirandella i Witolda Gombrowicza. Studium porównawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023. To interesujące studium literaturoznawcze obrazujące polsko-włoskie związki literackie, a ściślej rzecz biorąc: relacje między twórczością dramatyczną Gombrowicza i Pirandella. Podstawą tych pieczołowicie udokumentowanych i uzasadnionych, nade wszystko niezwykle inspirujących, badań porównawczych stają się kategorie metafikcji komicznej i komizmu metafikcyjnego. Choć, jak pisała Autorka, jej badania: „nie pretendują do miana rewolucyjnych – nie zmierzają one do sformułowania nowej teorii komizmu, lecz do ukazania w świetle dotychczas opisanych koncepcji” [ze *Wstępu* – E.M.-Z.], jednak trudno nie dostrzec, że stanowią asumpt do nowych odczytań twórczości obu pisarzy.

NOTY O AUTORACH

MARCIN CAŁBECKI – doktor habilitowany, literaturoznawca, profesor uczelni w Zakładzie Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Autor pięciu monografii i kilkudziesięciu artykułów naukowych. Ostatnio wydał: *Arcywrogowie. Antropologiczne komentarze do „Sklepów cynamonowych” Brunona Schulza* (2023), *Józef Czechowicz i inni mitotwórcy. Studia i szkice z literatury dwudziestolecia międzywojennego* (2020). Ojciec dwóch synów. E-mail: marcin.calbecki@ug.edu.pl.

ELŻBIETA HURNIK – profesor w Instytucie Literaturoznawstwa Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Przedmiot i tematyka badań naukowych: literatura polska XX wieku i jej konteksty kulturowe, literatura i kultura wiedeńskiego modernizmu i jego związki z polską kulturą, współczesna literatura austriacka i jej recepcja w Polsce, współczesna literatura regionu Częstochowy. Autorka kilku książek, w tym: *Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (zarys monograficzny)*, (1999, wyd. 2 popr. i uzup. 2012); *W Cekanii i gdzie indziej. Studia i szkice o literaturze i kulturze austriackiej i polskiej* (2011), a także kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularyzatorskich na temat literatury polskiej i austriackiej. Współredaktorka publikacji zbiorowych, m.in. na temat Dwudziestolecia międzywojennego, współczesnego życia literackiego i kulturalnego w Częstochowie oraz twórców związanych z Częstochową. Ponadto ma w swoim dorobku opracowania: *Z częstochowskiej ziemi na „literacki Parnas”. Antologia wierszy Władysława Sebyły, Jerzego Lieberta, Haliny Poświatowskiej, Ludmiły Marjańskiej* (2006); *Z Tobą jednym. Listy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Stefana Jasnorzewskiego* (2015). E-mail: e.hurnik@ujd.edu.pl.

JOANNA KULCZYŃSKA-KRUK – doktor, komparatystka, absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Zawodowo związana z Wydawnictwem Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. W swoich pracach koncentruje się na szerszym, kulturowohistorycznym aspekcie polskiej poezji XX wieku oraz problematyce, w obrębie której można pokazać tekst literacki jako jeden z elementów artystycznego dialogu intertekstualnego oraz intersemiotycznego. Zdefiniowała i opisała zjawisko paradokumentalizmu, rozumiane jako strategia artystyczna, której celem jest włączenie tekstu poetyckiego do dyskursu społecznego, politycznego i kulturowego. Interesują ją zagadnienia genologiczne, ukształtowanie

kompozycyjne i językowe dzieła literackiego. Uwagę badawczą poświęca również zagadnieniom dotyczącym sztuki edytorskiej. Autorka tekstów na temat poezji międzywojennej, m.in. Stanisława Młodożeńca, Emila Zegadłowicza, Juliana Tuwima, Zuzanny Ginczanki, Mariana Czuchnowskiego i Jalu Kurka.

AGNIESZKA KWIATKOWSKA – doktor habilitowana, profesor uczelni, literaturoznawczyni, pracuje w Zakładzie Literatury XX wieku, Teorii Literatury i Sztuki Przekładu Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, zaangażowana w prace Zespołu ds. Badań nad Kulturą i Literaturą dla Dzieci UAM, badaczka literatury dawnej i literatury polskiej XX wieku, zwłaszcza twórczości dla dzieci i młodzieży. Współautorka monografii *Stulecie poetek polskich. Przekroje – tematy – interpretacje* (Kraków 2018) ukazującej poezję dla dzieci jako integralną część bezprzymiotnikowej twórczości lirycznej, autorka licznych rozpraw poświęconych pisarstwu Danuty Wawiłow, Joanny Mueller, Anny Podczaszy, Ewy Szelburg-Zarembiny, Doroty Terakowskiej, Cezarego Harasimowicza, Rafała Witka, Pawła Beręsewicz, Joanny Pollakówny, Emilii Kiereś oraz publikacji dotyczących polskiej poezji dwudziestowiecznej (m.in. monografii *Tradycja, rzecz osobista* na temat twórczości Juliana Przybosia), współredaktorka *Pism rozproszonych* Juliana Przybosia. E-mail: agnieszka.kwiatkowska@amu.edu.pl.

BEATA ŁUKARSKA – doktor, literaturoznawczyni, teolog; pracownik naukowo-badawczy Instytutu Literaturoznawstwa Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie; dziedzina badawcza: historia piśmiennictwa polskiego w kontekście dziejów kultury i duchowości. Autorka monografii, m.in. *Religijność sarmacka w przekazie piśmiennictwa polskiego XVII i XVIII wieku. Zarys monograficzny i antologia tekstów źródłowych* (2018), i wielu artykułów naukowych w czasopismach oraz monografiach wieloautorskich. E-mail: b.lukarska@ujd.edu.pl.

MARIA JOLANTA OLSZEWSKA – profesor, historyk i literaturoznawczyni, pracuje w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Pracowni Historii Dramatu 1864–1939 przy Instytucie Literatury Polskiej UW, członek Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Stowarzyszenia im. Stefana Żeromskiego, Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (oddział warszawski). Główne zainteresowania naukowo-badawcze: historia literatury XIX i XX wieku, genologia, szczególnie pogranicze literatury i gatunków użytkowych, historia świadomości polityczno-społecznej społeczeństwa polskiego i jej odzwierciedlenie w literaturze drugiej połowy XIX wieku, dzieje dramatu i teatru w drugiej połowie XIX i pierwszej połowie XX wieku. Interesuje ją analiza wybranych, często zapomnianych dziś utworów literatury polskiej XIX i XX wieku. Ostatnio opublikowała monografię: *Stefan Żeromski. Spotkania* (2015), *Spór o przyszłość literatury polskiej, czyli polemiki ze Stefanem Żeromskim po jego odczycie*

„*Literatura a życie polskie*” (2019), *Wojna polsko-bolszewicka w literaturze polskiej* (2020). Autorka licznych artykułów w tomach zbiorowych i czasopismach; współredaktorka kilku wydań zbiorowych i edycji dramatów zebranych Kazimierza Przerwy-Tetmajera. E-mail: mj.olszewska@uw.edu.pl.

AGNIESZKA POBRATYN – adiunkt w Instytucie Literaturoznawstwa Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, doktor nauk humanistycznych w zakresie kulturoznawstwa. Autorka publikacji na temat instytucji i zjawisk kultury współczesnej (przede wszystkim w kontekście regionalnym) oraz historii częstochowskiego teatru i kina. Prowadzi zajęcia związane z wiedzą o filmie i przekazach audiowizualnych oraz wiedzą o kulturze. E-mail: a.pobratyn@ujd.edu.pl.

PIOTR POCHEL – doktor nauk humanistycznych, nauczyciel języka polskiego, pedagog; autor monografii *Intertekstualne gry w liryce Jana Lechonia i Tadeusza Różewicza* i kilkudziesięciu szkiców historycznoliterackich z zakresu literatury romantycznej i polskiej literatury XX i XXI wieku, recenzji oraz studiów z zakresu dydaktyki literatury i języka polskiego. Swoje publikacje ogłaszał drukiem na łamach m.in. „Forum Nauczycieli”, „Guliwera”, „Nowin Zabrzeńskich”. Pisze wiersze, które ukazały się w czasopismach „Wytrych” i „pAdeRwSKI”. Góry są dla niego oazą spokoju.

ADAM REGIEWICZ – profesor, literaturoznawca, filolog i filmoznawca. Dyrektor Instytutu Literaturoznawstwa Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. Zajmuje się badaniem zjawisk na pograniczu literaturoznawstwa i komparatystyki kulturowej, m.in. transkulturowym badaniem średniowieczności, antropologią i kulturą współczesną badanymi w perspektywie chrześcijaństwa jako paradygmatu kulturowego Europy i jego kryzysu w dobie sekularyzmu, literaturą popularną, audiowizualnością oraz muzycznością literatury. Jest pomysłodawcą serii Głośne Pióra oraz inicjatorem projektu literacko-muzycznego „Śpiewane Dwudziestolecie”. Opublikował ponad 20 monografii, w ostatnim czasie *Słownik odgłosów somatycznych* (2022). E-mail: a.regiewicz@ujd.edu.pl.

IWONA STĘPIEŃ – nauczycielka języka polskiego, doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Jana Długosza) w Częstochowie. Autorka kilku artykułów. Zainteresowania naukowe koncentruje wokół literatury polskiej XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem literatury okresu dwudziestolecia międzywojennego.

STANISŁAW ULIASZ – profesor, literaturoznawca, pracuje w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor wielu publikacji poświęconych tematyce kresowo-pogranicznej w literaturze polskiej. Niektóre Jego prace były tłumaczone na język ukraiński i angielski. Wykształcił 15 doktorów nauk humanistycznych. E-mail: suliasz@ur.edu.pl.

AGATA ZAWISZEWSKA-SEMENIUK – profesor, literaturoznawczyni, pracuje w Instytucie Literatury i Nowych Mediów Uniwersytetu Szczecińskiego; autorka prac poświęconych historii czasopiśmiennictwa, twórczości kobiet i życia literackiego w pierwszej połowie XX w., m.in. monografii: *Recepcja literatury rosyjskiej na łamach „Wiadomości Literackich. 1924–1939* (2005), *Zachód w oczach liberałów. Literatura niemiecka, francuska i angielska na łamach „Wiadomości Literackich”. 1924–1939* (2006), *Życie świadome. O nowoczesnej prozie intelektualnej Ireny Krzywickiej* (2010), *Między Młodą Polską, Skamandrem i Awangardą. Kobiety piszące wiersze na początku XX wieku* (2015); „*Ster*” pod redakcją Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit. *Lwów 1895–1897* (2017), *Między „Sterem” lwowskim i warszawskim. Działalność społeczna i publicystyczna Pauliny Kuczalskiej-Reinschmit na początku XX wieku* (2021), *Spór o Polską Akademię Literatury* (2022). E-mail: agata.zawiszewska@usz.edu.pl.